Α/Α: 1159958
Εντυπο: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Ημ/νία: 29/04/2004
Σελίδα: 27
Κατηγορία: Τέχνης έργα

Θεατρικά ταξίδια στη λογοτεχνία και τους μύθους

Της ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΜΑΤΖΙΡΗ

Ρεπερτοριακά αδιέξοδα, αναμέτρηση με το καινούργιο, το δέλεαρ του ρίσκου, η θέα γοητευτικών θεμάτων, είναι μερικά από τα κίνητρα που στρέφουν τους νεότερους ανθρώπους του θεάτρου στη λογοτεχνία και ορισμένους στους αέναα καρπερούς και «ανεκτικούς» αρχαίους μύθους. Τις περισσότερες φορές γυρίζουμε σπίτι, εμείς οι θεατές, σκεφτόμενοι πως κάποιες φωτεινές ιδέες καλύτερα να παρέμεναν μόνο ιδέες, καθώς η επαλήθευσή τους στο σανίδι δεν έχει και πολλή πειθώ.

Περιπτώσεις όπου η πεζογραφία σαν σημείο εκκίνησης οδηγεί σε θαυμαστά, αυτόνομα και συνάμα «πιστά» αποτελέσματα (Τ. Μαν, Κάφκα, Προυστ, Μπουλγκάκοφ κ.ά.) επιβεβαιώνουν την εξαίρεση, την οποία ωστόσο εποφθαλμιούν όλοι.

Με τόσους ξενομπάτες στα χωράφια του τα τελευταία 30 χρόνια (τεχνολογία, εικαστικές τέχνες, χορός, μουσική), το θέατρο αντέχει να ευλογηθεί και από έναν ακόμη -τον πεζό λόγο. Μικρή «επανάσταση» συγκριτικά, η οποία όμως για να μη λοξοδρομήσει στη νέκρα και την πλήξη προϋποθέτει σωστές επιλογές και μια δραματουργία που θα 'χει αποσυνθέσει ιστορία, δράση, έννοιες, σημεία για να τα επανενώσει σε ένα γεγονός πέρα από τις λέξεις.

Αντιθεατρικές ιστορίες

Παρακολουθώντας πρόσφατα στο πρώην «Αντιθέατρο» -νυν «Στούντιο Πρώτες Υλες»- της οδού Μοσχονησίων το αφιέρωμα στα 100 χρόνια από τον θάνατο του Εμμανουήλ Ροΐδη «Ανθρωποι και ζώα εφήμερα», μου φάνηκε πως οι ιστορίες ζώων, μέρος των «Συριανών Διηγημάτων», δεν προσφέρονται για θέατρο. Ισως μήτε καν για «θεατρικό αναλόγιο». Με όλη την ευγενή αισθητική και φροντίδα της η «Εταιρεία Θεάτρου Τελεία» επιδόθηκε σε ένα ταξίδι εκπαιδευτικό και ευχάριστο για τους ίδιους στη γλώσσα και την κοινωνία μιας αγροτικής και αστικής Ελλάδας του (προ)περασμένου αιώνα, αγκαλιά με κείμενα-κεντίδια ύφους και αγέραστης σκωπτικότητας -ως αναγνώστες-μελετητές είχαν όλον τον χρόνο να τα χαρούν. Οχι όμως και ο θεατής που για ένα δίωρο χωρίς διάλειμμα τρέχει πίσω από αφηγήσεις που τον προσπερνούν ανεπιστρεπτί, πιεσμένος να μπει στον ρυθμό μιας γλώσσας και γραπτής και ανοίκειας, ενώ παράλληλα να 'χει το νου του και στα «κέρδη» ενός πολύσημου συστήματος αναπαράστασης. Σώμα, ήχος, ρυθμός, φωτισμοί, χρώματα -κατά τα άλλα ελκυστικοί φορείς ζωντανής έκφρασης, μοιάζουν εδώ σχεδόν ενοχλητικοί αντιπερισπασμοί στην προσπάθειά μας να συντονιστούμε με τα λεγόμενα.

Αχαρη ακινησία

Γοητευτικά αναγνώσματα δεν σημαίνουν αυτονοήτως και σκηνική καταλληλότητα. Πόσο μάλλον όταν οι συγκεκριμένες ιστορίες, μολονότι αισθαντικές, παρατηρητικές, συγκινητικές, χαριτωμένες, τεκμήρια μιας ειρωνείας μάχιμης, είναι ελάσσονος σημαντικότητας. Επιφυλλίδες σε εφημερίδες και περιοδικά της εποχής,

μισόκαρδες φιλολογικές δραστηριότητες κατά τα δύσκολα είκοσι τελευταία χρόνια της ζωής του συγγραφέα (1885-1904) -(προβλήματα υγείας, οικονομικό αδιέξοδο, κοινωνικη απομόνωση)- τις οποίες και ο ίδιος βλέπει με συγκατάβαση: «...περιωρίσθημεν από ικανών ήδη ετών να λέγωμεν εις τους αναγνώστας μας παραμύθια περί γάτων, σκύλων, αλόγων, βοών και Συριανών συζύγων...».

Σε μια ολοφώτιστη εξοχή (σκηνικό/κοστούμια Νίκος Κασαπάκης), μια συντροφιά λευκοντυμένων Αθηναίων αστών του 1900 κάνουν ξέγνοιαστοι πικνίκ, κουτσομπολεύοντας σε άπταιστη καθαρεύουσα, λέγοντας ο καθένας μια ιστορία ή παραθέτοντας αποφθέγματα περί απιστίας, ζήλιας, μόδας, πολιτικής. Οταν ο κόσμος ήταν ακόμα σώος και ασπρόμαυρος! Η παράσταση μας ξεκουράζει από συμβολισμούς, στιλιζαρίσματα, ιδεοληψίες σύγχρονης θεατρικής κενότητας και κυρίως από τον κυνισμό των πολυμέσων. Από την άλλη, εν τη απουσία κάποιας υποτυπωδώς συνοχικής δραματουργίας, οι οχτώ αφηγήσεις, σκόρπιες και ασύνδετες μεταξύ τους θεματικά, γίνονται ατελείωτοι μονόλογοι που καταδικάζουν τους υπόλοιπους συντελεστές σε άχαρη ακινησία και εμάς στην καρτερικότητα. Ζωογόνο τα ακορντεόν του Θοδωρή Ευστρατιάδη και οι μαζούρκες...

Ανάμεσα στους νεόπλουτους Αθηναίους και τους αγροίκους χωρικούς της Σύρου, η καρδιά του Ροΐδη διαλέγει τα τίμια τετράποδα: «Είμαι, πιστεύω, ο μόνος άνθρωπος όστις, αν τον ωνόμαζον ζώον, δεν θα εθεώρει τούτο ως προσβολήν», διότι «τα πράγματα κατά τα οποία διαφέρομεν από τα ζώα, δεν αποδεικνύουν όλα την ανθρώπινην υπεροχήν». Αγαπούμε τον Ροΐδη και προτιμούμε να τον διαβάζουμε, εκτός αν... Διασκευή-σκηνοθεσία: Ευανθία Στιβανάκη, μουσική επιμέλεια: Θοδωρής Ευστρατιάδης. Παίζουν: Γιώργος Αφεντάκης, Θοδωρής Ευστρατιάδης, Μανώλης Ιωνάς, Μαρία Κοκκινάκη, Μαρία Μαλταμπέ.

Ο πόνος του έρωτα

Ενα διάλειμμα από τον τεχνολογικό μοντερνισμό είναι και η «χειροποίητη» «Αριάδνη ή Φαίδρα» της «Θεατρικής Εταιρείας Πόλις» στο Θέατρο του Νέου Κόσμου. Κίνηση, λόγος, μουσική, ύφασμα, είναι όλα κι όλα τα υλικά της. Η πλούσια ύλη του προγράμματος ευωδιάζει στοχασμό, σαφήνεια. Ομως ενώ υπόσχεται, η παράσταση δεν αγγίζει στ' αλήθεια τα ζητήματα ουσίας και εσωτερικής γνώσης που δίνονται στα κείμενα του Μισέλ Ντεόν (πολύ ωραία η μετάφραση της Κίρκης Κεφαλέα) και του Γιάννη Ρίτσου και στα εκτενή σημειώματα των συντελεστών.

Προβληματισμένη με την ανασύνταξη της μαγείας ενός ήδη δοκιμασμένου θεατρικού στίγματος («Ούτως είναι ο Αστήρ μου», 2003), βασισμένη αυτή τη φορά σε κείμενα πιο περίτεχνα (Ντεόν) και πιο χυμώδη (Ρίτσος) από εκείνα των Βικέλα και Ροΐδη, η ομάδα είναι σαν να βάζει σε δοκιμασία τη φρεσκάδα της ψυχής της, εκείνη την ποιητική αφέλεια που συναντήσαμε στον «Κάτω Χώρο» του ίδιου θεάτρου τον περασμένο χειμώνα. Τη νεανική δημιουργικότητα και ειλικρίνεια φερμένη από τα Συριανά εργαστήρια των πειραματισμών τους, με αόρατες ακόμα τις ραφές της τεχνικής και τον ζήλο της πρωτοτυπίας.

Ως γνωστόν, όλα αλλάζουν. Η φετινή παράσταση σε γκρι-μπλε-ασημί αποχρώσεις (σκηνικά Τόνια Αβδελοπούλου, κοστούμια Μαρία Πολατώφ) δεν στερείται ευγένειας και φροντίδας, αλλά ψυχής. Πολλές ιδέες αυτάρεσκα απέριττης αφήγησης ακουμπούν πάνω στη λευκή αραχνοΰφαντη ύλη την κούραση χρόνων. Τα συστατικά «σωματικού θεάτρου» και των συμβολισμών του που επιστρατεύονται είναι βαριά από την πολυχρησία και ούτε η φυσική φρεσκότης των τεσσάρων ηθοποιών (Αιμιλία Βάλβη, Θανάσης Βλαβιανός, Ορφέας Ζαφειρόπουλος, Ρηνιώ Κυριαζή) και λίγα πράγματα στη σκηνοθεσία της Ελένης Γεωργοπούλου και στη χορογραφία της Μαριλέννας Καρέττα απαλύνουν την αίσθηση της κόρης που βιάζεται να μεγαλώσει με τα φτιασίδια των ενήλικων.

Ποιοτική πλήξη

Ανάμεσα στον εγκεφαλικό και κατ' ευφημισμόν ερωτικό λόγο του Μισέλ Ντεόν και τη σωματοποίησή του, ερωτήματα όπως έρωτας, προδοσία, εκδίκηση, διαμάχη των φύλων, θάνατος, μοναξιά, εξουσία και υποταγή, φαντάζουν θεωρητικά. Απασχολημένο με την κίνηση των ανθρώπων του το δρώμενο χάνει από τα μάτια αυτό που τους (και μας) συν-κίνησε. Με την πολυσχιδή οπτικοποίησή του στις μέρες μας, έχει και το σώμα χάσει την παραδείσια φυσικότητα και την παρηγορητική του ολότητα. Στην «Αριάδνη ή Φαίδρα», αν και φορτωμένο με έννοιες, μοιάζει μουγγό. Τόση ενέργεια, τόση ευαισθησία, που θα μπορούσαν να μεσολαβήσουν ανάμεσα στην καθημερινότητά μας και στα απόκρυφα επίπεδα των μύθων, εμπλέκονται στη ρητορική μυώνων και λόγου. Τι να σου κάνει ένας ερωτικός Θησέας (Ο. Ζαφειρόπουλος), ένας πηγαίος αλλά σύντομος Ρίτσος και κάποιες γλυκόηχες μουσικές πινελιές (Θ. Βλαβιανός); Η ποιοτική πλήξη δεν είναι μικρότερο παίδεμα. Κι όμως, θα 'μαστε εδώ και στο επόμενο ραντεβού με την ομάδα «Πόλις». Το πρωτο θάμβος δεν λησμονείται τόσο γρήγορα.

Εσωτερικά: Καλύτερα κάποιες φωτεινές ιδέες να παραμένουν μόνο ιδέες
Λεζάντες: Σκηνή από την «Αριάδνη» της «Θεατρικής Εταιρείας Πόλις»
Πηγή: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Θέμα: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ